

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра менеджменту в галузях АПК

ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА

Робочий зошит

**для підготовки бакалаврів
за напрямом 0305 «Економіка, підприємництво»
зі спеціальностей 6.030508 «Фінанси» 6.030507 «Маркетинг»,
6.030504 «Економіка підприємства» 6.030509 «Облік і аудит»
в аграрних вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації
денної і заочної форм навчання**

СУМИ - 2011

УДК 159.9

Укладачі:

Несветова С.В. старший викладач кафедри менеджменту в галузях АПК

Щербак О.Г. старший викладач кафедри менеджменту в галузях АПК

Психологія і педагогіка: Робочий зошит для підготовки бакалаврів за напрямом 0305 «Економіка, підприємництво» зі спеціальностей 6.030508 «Фінанси» 6.030507 «Маркетинг», 6.030504 «Економіка підприємства» 6.030509 «Облік і аудит» в аграрних вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації денної і заочної форм навчання

Рецензенти: Глазун Вікторія Вікторівна к.е.н., доцент кафедри виробничого менеджменту та підприємництва інституту економіки та менеджменту Сумського національного аграрного університету

Терещенко Світлана Іванівна к.е.н., доцент кафедри фінансів інституту економіки та менеджменту Сумського національного аграрного університету.

Відповідальний за випуск: Дубовик С.Г., к.е.н., доцент, зав. кафедри менеджменту в галузях АПК

Рекомендовано до видання методичною радою Сумського національного аграрного університету. Протокол № 3 від «28» січня 2011 року.

© Сумський національний аграрний університет, 2011

ЗМІСТ

Зміст.....	3
Призначення зошита	4
Організація занять	4
Виконання завдань	4
Тематичний план	6
Практичне заняття 1: Виховання, розвиток і формування особистості	7
Практичне заняття 2: Виховання, розвиток і формування особистості.	11
Практичне заняття 3: Індивідуальні відмінності в психіці людей.	14
Практичне заняття 4: Здібності та їхня характеристика	17
Практичне заняття 5: Визначення особистісних якостей фахівця.....	20
Практичне заняття 6: Соціальні об'єднання людей їх характеристика.....	24
Практичне заняття 7: Психологія спілкування і діяльності людини	27
Практичне заняття 8: Конфлікти в організаціях, причини їх виникнення.....	30
Практичне заняття 9: Рівні взаємодії в бізнесі.....	33
Тестові завдання для самоконтролю	37

ПРИЗНАЧЕННЯ ЗОШИТА

Робочий зошит призначений для виконання студентами практичних завдань з навчальної дисципліни «Психологія і педагогіка». Запропоновані студентам завдання спрямовані на закріплення теоретичних знань, формування умінь та навичок самооцінки особистості, міжособистісного спілкування та формування сприятливих міжособистісних взаємовідносин в групі.

Важливим завданням практичних занять є формування у студентів вмінь проводити наукові дослідження з використанням методів і прийомів психолого-педагогічних досліджень, аналізувати і оформляти їх результати у робочому зошиті. З цією метою пропонуються завдання, спрямовані на з'ясування глибини розуміння і ступеня засвоєння теоретичного матеріалу та завдання дослідницького характеру. Виконання практичних завдань вимагає від студента попереднього самостійного опрацювання теоретичного матеріалу за рекомендованою літературою.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАНЯТЬ

Організація занять дає змогу студентам виконати програмові завдання шляхом самостійного та індивідуального вирішення конкретних задач, застосовуючи словесні методи навчання (робота з книгою); наочні методи навчання (спостереження, розгляд і побудова схем); практичні методи навчання (виконання вправ, практичні роботи, дослідження).

ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ

Виконуючи завдання, мусить дотримуватися до методів дослідження, спостереження, проведення аналізу результатів діяльності. Якість виконання практичних завдань оцінюється як викладачем, так і самим студентом при застосуванні методу самооцінки і самоконтролю. Самоконтроль означає усвідомлене регулювання своєї діяльності, відповідно поставленим цілям і вимогам. Самооцінка – об'єктивне оцінювання та критичне ставлення до

результатів

діяльності.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва модулів, розділів, тем	Кількість тем	Розподіл часу за видами навчальної діяльності				Всього годин	Навчальна практика	Сума балів для встигаючого студента денної форми навчання
			лекції	лабораторно-практичні заняття	семінарські заняття	самостійна робота			
			дф	дф	дф	дф	дф	дф	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Модуль 1. Теоретико-методологічні основи педагогіки і психології. Психологія особистості: <u>Тема 1:</u> Психологія і педагогіка в комплексі наук про людину. <u>Тема 2:</u> Сутність процесів навчання і виховання. <u>Тема 3:</u> Формування та розвиток особистості. Психологія особистості	3	8	8		30	46		14-24
2.	Модуль 2. Психологія спілкування і діяльності. Людина в колективі <u>Тема 1:</u> Психологія спілкування і діяльності. <u>Тема 2:</u> Людина в колективі. <u>Тема 3.</u> Психологія ринкових відносин і управління. <u>Тема 4:</u> Професійна етика фахівця та основи його професійної діяльності.	4	10	10		42	62		16-26
Разом за модулі:		-	-	-	-	-	-	-	30-50
За самостійну роботу:		-	-	-	-	-	-	-	18-30
За атестацію:		-	-	-	-	-	-	-	12-20
Разом з дисципліни:		7	18	18	-	72	108		60-100

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1: ВИХОВАННЯ, РОЗВИТОК І ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

План:

1. Вивчення сутності методу вимог.
2. Ознайомлення з формами та видами вимог.
3. Дослідження взаємозв'язку вимог-дій і вимог-орієнтирів.
4. З'ясування значення методу вимог в дидактиці та теорії виховання.

Мета роботи: Надати знання про особливості навчально-виховного процесу та місце методу вимог в теорії виховання і дидактиці. Розвивати свідомий підхід до діяльності та самоосвіти.

Студент повинен знати: науково теоретичні основи педагогіки і психології, сутність процесів навчання і виховання та методи за допомогою яких вони здійснюються; роль свідомості та самосвідомості у поведінці, діяльності і формуванні особистості людини.

Студент повинен вміти: аналізувати особливості здійснення процесу виховання та застосовувати методи сприйняття знань при вивченні даної дисципліни; оцінювати доцільність застосування методів вимог у процесі виховання.

Типові завдання:

1. Активізація опорних знань і аналіз рівня їх засвоєння.
2. Самостійна робота з освоєння понятійної бази теми за методичною розробкою практичного заняття.
3. Заповніть схеми відповідно логічної побудови та взаємозв'язку. Рис. 1
Форми вимог – орієнтирів.
4. Заповніть схеми відповідно логічної побудови та взаємозв'язку. Рис.2
Особливості вимог – орієнтирів у навчально-виховному процесі.
5. Заповніть схеми відповідно логічної побудови та взаємозв'язку. Рис. 3
Різновиди вимог – дій.

Схема 1. Форми вимог-орієнтирів.

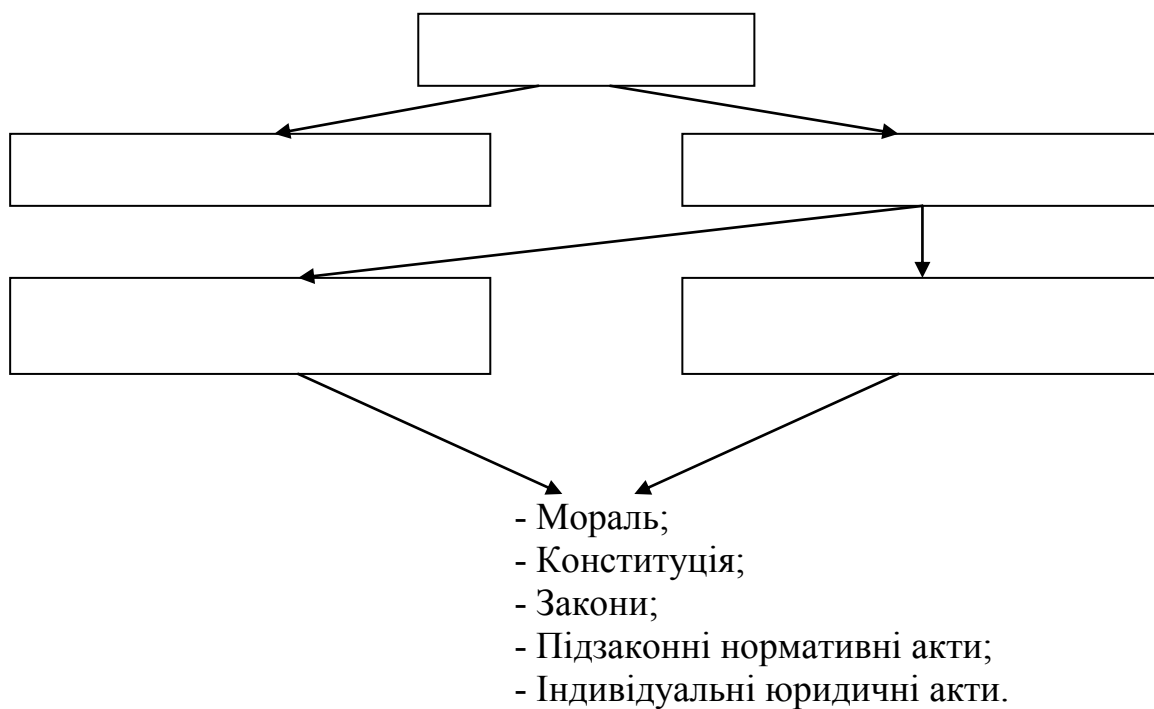

Схема 2. Особливості вимог-орієнтирів у навчально-виховному процесі.

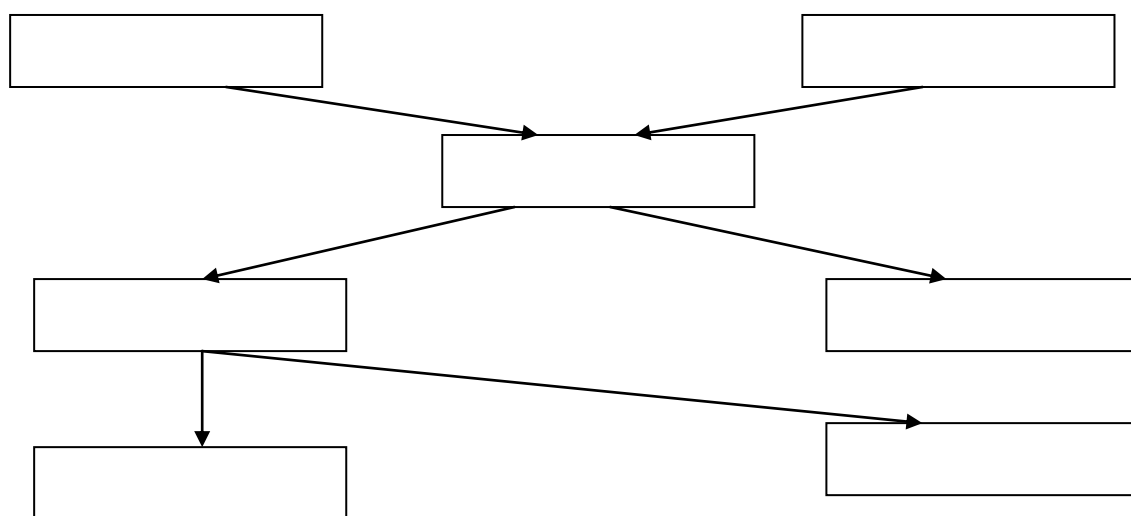
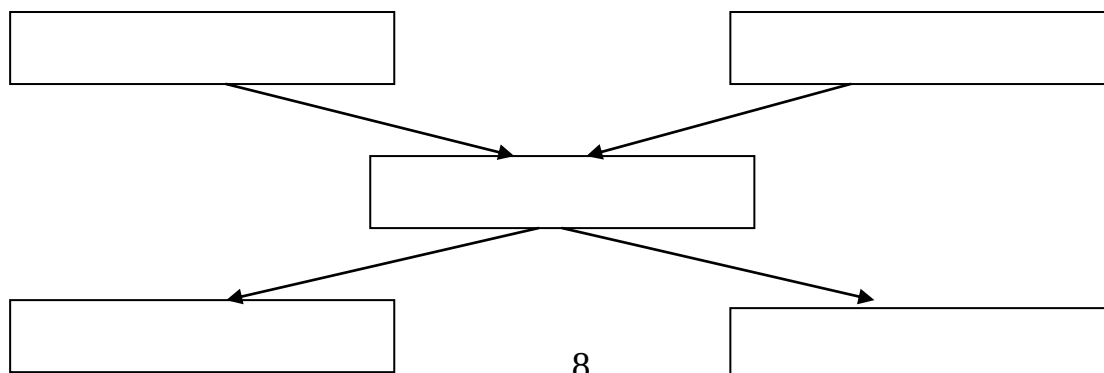

Схема 3. Різновиди вимог-дій.

Довідковий матеріал:

Вимога – це метод впливу на свідомість людини з метою стимулювання поведінки, дій чи утримання від небажаних вчинків. Виділяють вимоги-орієнтири (з офіційної діяльності та побутової діяльності; єдині і педагогічні) і вимоги-дії (єдині і педагогічні, безпосередні і опосередковані).

Вимоги - орієнтири є двох типів поведінкові і діяльнісні.

Поведінкові вимоги – орієнтири базуються, в основному, на моральних нормах і лише частково - на правових. З цієї причини в своїй переважній кількості вони є неписаними, такими, що утримуються в народній пам'яті.

Діяльнісні вимоги – орієнтири в свою чергу також об'єднуються в два різновиди:

- 1) вимоги – орієнтири з побутової діяльності;
- 2) вимоги – орієнтири з офіційної діяльності.

Особливістю єдиних вимог – дій, є те, що вони будуються на засадах узагальнювання, в якому виділяють чотири стадії:

- 1) Вимога конкретною особою конкретної дії в конкретній ситуації.
- 2) Вимога всіма повноважними конкретної дії за будь-яких схожих ситуацій.
- 3) Вимога конкретної дії за будь-яких обставин.
- 4) Вимога комплексу дій за будь-яких обставин.

Як єдині, так і педагогічні вимоги – дії поділяються на безпосередні і опосередковані

Безпосередні вимоги – дії полягають у контактному впливові конкретного педагога на окремого вихованця чи на їх гурт.

Опосередкованими є вимоги – дії, висуваються педагогами через вимоги колективу і їх реалізацію, завдяки цьому, у формі громадської думки. Акт її прояву ще має назву колективної вимоги.

Серед безпосередніх вимог – дій виділяють прямі і приховані. Безпосередніми прямими вимогами вважаються такі, які висуваються відкрито, як примус до якоїсь дії. До безпосередніх прихованих вимог відносять такі, які виставляються алегорично. Вони об'єднуються в три групи: позитивні, нейтральні та негативні.

В переліку опосередкованих вимог – дій, тобто форм прояву громадської думки, які ще називають колективними вимогами, вирізняються:

- вимоги у формі установок, орієнтацій та позицій того колективу, до складу якого відноситься даний вихованець;
- вимоги у формі обговорення колективом певних сторін свого життя і прийняття по них якихось конкретних рішень зобов'язального, настановного, пропозиційного чи рекомендаційного для когось характеру;
- вимоги уповноважених колективом на це осіб: старост груп, чергових, старших груп, ланкових, відповідальних за певні ділянки життєдіяльності колективу – профоргів, фізоргів, т.д., виборних органів гуртожитків і інших громадських організацій;
- вимоги у формі впливу за допомогою засобів масової інформації: випуску стіннівок, підготовки виступів на різних зібраннях і їх здійснення, написання дописів у засоби масової інформації, в яких містяться ті чи інші претензії до членів даного колективу;
- вимоги у формі встановлення статусів членів колективу.

? Питання для закріплення та самоконтролю:

1. Охарактеризуйте метод вимог.
2. Які виділяють форми вимог?
3. Які види вимог існують?
4. В чому полягає взаємозв'язок вимог-дій і вимог – орієнтирів?
5. Місце методу вимог в дидактиці та теорії виховання.

Перелік використаної літератури:

1. Лозниця В.С. Основи психології та педагогіки. – К.: КНЕУ, 2001. – 288 с.
2. Мартиненко С.М., Хоружа Л. Л. Загальна педагогіка. – К.: МАУП, 2002. – 176 с.
3. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 5-е видання, доповнене і перероблене. – К.:, 2007. – 656 с.
4. Дубовик С.Г., Щербак О.Г., Юрко Г.І. Метод вимог як супроводжувач навчально-виховної діяльності у ВНЗі./ Методична розробка практичного заняття Суми, СНАУ, 2001.
5. Дубовик С.Г., Щербак О.Г., Кононенко Р.М., Несветова С.В. Основи психології та педагогіки: Навчальний наочний посібник. – Суми: СНАУ. – 2008.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2: ВИХОВАННЯ, РОЗВИТОК І ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.

План:

1. Вивчення сутності методів навчально-виховного процесу.
2. Ознайомлення із словесними методами навчання.
3. Ознайомлення із практичними методами навчання.
4. Ознайомлення із наочними методами навчання.
5. Визначення вимог щодо використання методів навчання у навчально-виховному процесі.

Мета роботи: Познайти студентів з класифікацією методів навчання. Розвивати вміння ефективно поєднувати різні методи в процесі самоосвіти та самовиховання.

Студент повинен знати: науково теоретичні основи педагогіки і психології, сутність процесів навчання і виховання та методи за допомогою яких вони здійснюються.

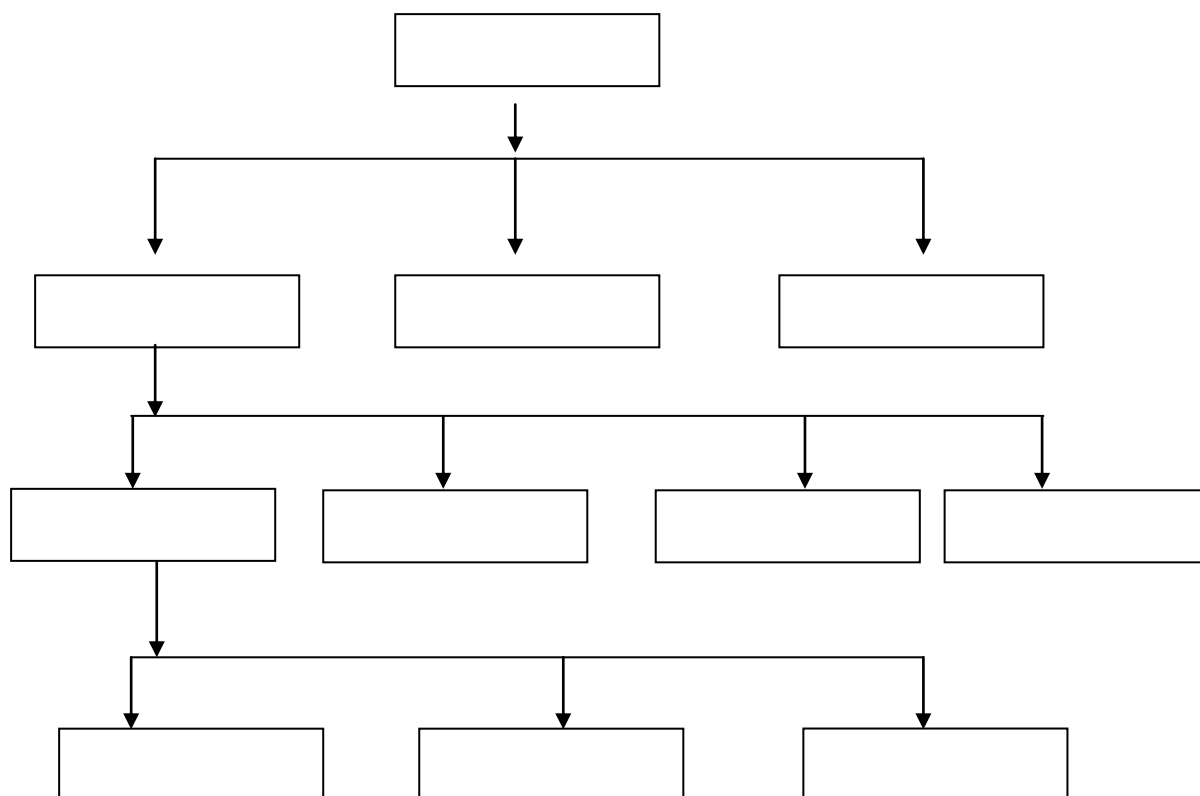
Студент повинен вміти: аналізувати особливості здійснення процесів навчання, виявляти сутність словесних, наочних та практичних методів та застосовувати методи сприйняття знань при вивченні даної дисципліни.

Типові завдання:

1. Вивчити понятійну базу за методичною розробкою практичного заняття.
2. Правильно оформіть схему: Місце методів передачі – сприйняття знань у системі методів навчання та прокоментуйте її.
3. Намалюйте самостійно схему: Класифікація словесних методів та прокоментуйте її.
4. Намалюйте самостійно схему: Класифікація наочностей та прокоментуйте її.
5. Намалюйте самостійно схему: Класифікація практичних методів навчання та прокоментуйте її.

Заповніть схему 1. Місце методів передачі – сприйняття знань в системі методів навчання.

👉 Довідковий матеріал:

Навчання як діяльність педагогів та учнів має свої методи. Методи навчання — упорядковані способи взаємопов'язаної діяльності й вчителя й учнів, спрямовані на розв'язання навчально-виховних завдань.

Методи з боку вчителя — це різноманітні спроби, які допомагають учням засвоїти програмовий матеріал, сприяють активізації навчального процесу; з боку учнів — засвоєння знань, формування вмінь і навичок. Всі методи навчання за системою передачі знань поділяються на словесні, наочні та практичні методи.

До словесних методів відносяться монологічні і діалогічні.

Монологічними методами є розгорнуті висловлювання однієї особи на засадах моністичності, тобто односторонності мовлення. До монологічних методів передачі – сприйняття знань належать: лекції, розповідь, пояснення, інструктаж, рекомендації.

Діалогічними методами є різновиди розмови двох і більше людей, побудовані на засадах бінарності, прямого і зворотного мовних зв'язків, шляхом обміну думками, точками зору, репліками її учасників. В їх складі виділяють бесіду, семінар, диспут, дискусію, полеміку.

Наочні методи навчання полягають у показі натуральних, макетних, екранних чи зображальних наочностей або прийомів якихось дій з метою підтвердження висловленого, переконання в його правильності, посилення, поглиблення і збагачення його розуміння завдяки безпосередньому сприйняттю органами відчуття його властивостей.

Всі наочні методи об'єднані в групи:

- методи ілюстрації;
- методи демонстрації;
- методи спостереження.

Під практичними методами навчання маються на увазі способи і прийоми дій учнів із відтворення засвоєних знань у навичках і уміннях. Їх класифікують за багатьма ознаками, але єдиновизнаної класифікації ще не існує. Найчастіше серед них виділяють:

- методи вправ;
- методи досліджень;
- методи трудових дій;
- методи екскурсій;
- методи практик;
- методи наукової гурткової роботи;
- методи змагальності у демонструванні знань:, олімпіад, науково-практичних конференцій;
- методи написання рефератів, курсових і випускних робіт

? Питання для закріплення та самоконтролю:

1. Охарактеризуйте словесні методи навчання.
2. Охарактеризуйте практичні методи навчання.
3. Охарактеризуйте наочні методи навчання.
4. Які існують вимоги щодо використання методів навчання у навчально-виховному процесі?

Перелік використаної літератури:

1. Лозниця В.С. Основи психології та педагогіки. – К.: КНЕУ, 2001. – 288 с.
2. Мартиненко С.М., Хоружа Л. Л. Загальна педагогіка. – К.: МАУП, 2002. – 176 с.
3. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 5-е видання, доповнене і перероблене. – К., 2007. – 656 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3: ІНДИВІДУАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ В ПСИХІЦІ ЛЮДЕЙ.

План:

1. Вивчення основних теорій темпераменту.
2. Вивчення психологічної сумісності людей з різними типами темпераменту.
3. Дослідження взаємозв'язку між темпераментом і здібностями до певних видів діяльності.
4. Дослідження взаємозв'язку між типом темпераменту і характером людини.

Мета роботи: Закріпити знання основ психіки. Ознайомити студентів з методами оцінки темпераменту. Розвивати схильність до аналізу психологічних особливостей людини, культуру сприймання себе і навколишніх.

Студент повинен знати: науково теоретичні основи педагогіки і психології, а саме природу психіки людини; основні психічні функції та їх фізіологічні механізми; основні соціально-психологічні умови, що забезпечують життєдіяльність людини.

Студент повинен вміти: інтерпретувати власні психічні стани; визначати типи темпераменту, визначати риси характеру людини та їх вплив на поведінку і діяльність особистості.

Типові завдання:

1. На основі опрацьованого теоретичного матеріалу, дайте коротку психологічну характеристику типів темпераменту:
 - холерик –
 - сангвінік –
 - флегматик –
 - меланхолік –
2. Визначте тип темпераменту за такими характеристиками:
 - Особистість характеризується значною рухливістю нервових процесів, що зумовлює швидкість протікання процесу збудження та процесу

гальмування. Це визначає швидкість зміни почуттів. Така людина товариська, швидко знаходить спільну мову з людьми.

- Для особистості характерне переважання збудження над гальмуванням, що яскраво проявляється в невитриманості, поривчастості, дратівливості. Це – людина з надмірною рухливістю, швидкістю, підвищеною збудженістю.
- Особистість характеризується повільним темпом реакцій при дуже сильному і тривалому напруженні, пасивністю. Люди вразливі, важко переносять невдачі, образи, замкнені.
- Особистість завжди виявляє спокій, настирливість, продуманість. Така особистість характеризується повільністю, неквапливістю, урівноваженістю реакцій.

3. Наведіть конкретні приклади поведінки людей з різними типами темпераменту.

Довідковий матеріал:

Темперамент впливає на форму прояву характеру, своєрідно забарвлюючи ті чи інші його риси і містить наступні елементи:

- характерне почуттєве забарвлення переживань, яке свідчить про типовий настрій конкретної людини;
- чуттєву вразливість, яка проявляється у швидкості виникнення реакції на емоційні збудники та способі реагування на них;
- темп реакції стосовно актів думки й волі та перебігу почуттів і зовнішніх вчинків;
- життєву силу, з якою виконуються життєві акти.

До властивостей темпераменту відносяться:

Сенситивність – міра чутливості до явищ дійсності.

Реактивність – особливості реакції особистості на подразники, що виявляються у темпі. Силі та формі відповіді, а найяскравіше у емоційній вразливості.

Пластичність – виявляється у широкому пристосуванні до обставин, що змінюються.

Ригідність – складність або нездатність перебудовуватися при виконанні завдань, якщо цього потребують обставини.

Резистентність – міра здатності опиратися негативним або несприятливим обставинам. Виявляється у стресових ситуаціях при значному напруженні в діяльності.

Екстравертність- спрямованість реакцій та діяльності особистості назовні, на інших.

Інтравертність - спрямованість реакцій та діяльності особистості на саму себе, свої внутрішні стани, переживання.

Характеристика типів темпераменту:

а) Флегматик. Ціль для нього стає потребою, яка його повністю охоплює й не відпускає ані на мить. У виборі способу реалізації вибраних цілей він проявляє недостатню чутливості. Тому його часто підстерігають помилки.

б) Сангвінік. Часто й легко ставить перед собою посередні цілі, але нерідко їх змінює, забуває про них, або й не рахується з ними. У його діях не видно виразного плану.

в) Холерик. Холерик живе своїми цілями та планами на життя. Дуже енергійно прагне до реалізації цілі. Щоб досягнути успіху в своїй діяльності, він повинен знизити темп реалізації життєвих цілей. Частина з них, які не мають надто серйозного значення, він мав би відкинути або відкласти, оскільки й так упродовж усього життя матиме достатнє поле для діяльності.

г) Меланхолік. Він має серйозні клопоти з вибором, оскільки в нього завжди надлишок цілей і планів. Найбільша його проблема полягає в тому, що він постійно дискутує про план своїх дій і часто його змінює, через що переважно не досягає мети, хоча й усвідомлює собі ідеальні цілі. Йому дуже важко дотримуватися встановленого плану.

? Питання для закріплення та самоконтролю:

1. Охарактеризуйте теорії темпераменту.
2. В чому полягає психологічна сумісність людей з різними типами темпераменту?
3. Як пов'язані між собою темперамент і здібності?
4. Як пов'язані між собою темперамент і характер людини?

Перелік використаної літератури:

1. Варій М.Й. Психологія особистості: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.
2. Немов Р.С. Психологія. – М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС., 2002.
3. Цимбалюк І.М., Яницька О.Ю. Загальна психологія. Модульно-рейтинговий курс для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 304 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4: ЗДІБНОСТІ ТА ЇХНЯ ХАРАКТЕРИСТИКА

План:

1. Вивчення сутності здібностей та їх різновидів.
2. Ознайомлення із характеристикою та її різновидами.
3. Визначення вимог до складання характеристики.
4. Складання характеристики.

Мета роботи: Ознайомити студентів із сутністю здібностей та їх різновидами. Закріпити вміння здійснювати їх характеристику та визначати вимоги до них, розвивати вміння складати характеристику

Студент повинен знати: суть наукового спостереження, його етапи та основні елементи; основні характеристики ділових і особистісних якостей працівника організації; роль свідомості та самосвідомості у поведінці, діяльності і формуванні особистості людини; основні соціально-психологічні умови, що забезпечують життєдіяльність людини; різновиди ділових документів та вимоги до їх складання і оформлення.

Студент повинен вміти: вести наукове спостереження, визначати та аналізувати індивідуальні особливості особистості; складати характеристику працівника, об'єктивно оцінюючи його особисті якості; оформлювати характеристику з дотриманням всіх вимог щодо ділових паперів.

Типові завдання:

1. Виконайте тести з вивчення рис працівників на предмет виявлення їх здібностей за методичною розробкою практичного заняття «Тестування як засіб визначення рис працівників на предмет оптимізації використання їх здібностей».
2. Складіть власну психологічну характеристику відповідно проведеного тестування.
3. Ознайомившись з вимогами щодо підготовки характеристики на працівника організації, скласти характеристику на одного з членів навчальної групи, дотримуючись основних вимог до оформлення даного документа.

Довідковий матеріал:

Характеристика – офіційний документ, що видає адміністрація організації працівнику при вирішенні таких питань:направлення на навчання;відрядження на роботу в іншу країну; атестація на посаду. В характеристиці надається відгук про службову діяльність працівника, оцінка ділових та особистих якостей.

Реквізити характеристики:

- Назва документа
- Посада особи, якій видається характеристика
- Назва організації, що видає характеристику
- Ім'я, по-батькові та прізвище особи
- Текст характеристики
- Підписи
- Печатка

У тексті характеристики виділяють логічно пов'язані між собою частини:

Анкетні дані, що слідуєть за назвою документа; ПІБ, посаду, вчену ступінь, звання; рік народження; освіти.

Дані про трудову діяльність: спеціальність, тривалість роботи в організації, відомості про просування по службі, рівень професійної майстерності.

Оцінка особистих та ділових якостей: відношення до роботи, підвищення професійного та культурного рівня; поведінка в побуті; відношення до колег; наявність нагород і службового визнання.

Висновки в яких вказується призначення даної характеристики.

Текст характеристики подається від третьої особи, підписується керівником організації, підпис завіряється гербовою печаткою. Нижче проставляється дата підписання характеристики.

Питання для закріплення та самоконтролю:

1. Які методи вивчення особистості Ви знаєте?
2. Охарактеризуйте основні методи.
3. Охарактеризуйте допоміжні методи.

Перелік використаної літератури:

4. Варій М.Й. Психологія особистості: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.

5. Немов Р.С. Психологія. – М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС., 2002.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5: ВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ ФАХІВЦЯ

План:

1. Вивчення особливостей пізнавальної діяльності людини.
2. Дослідження первинного пізнання.
3. Дослідження вторинного пізнання.

Мета роботи: Закріпити поняття і зміст первинного і вторинного пізнання, усвідомити роль мислення, уяви й інтуїції у виробленні управлінського рішення і залежність змісту останнього від рівня їх розвитку тості. Формувати культуру управлінської праці.

Студент повинен знати: форми засвоєння людиною дійсності; сутність процесів навчання і виховання, основні соціально-психологічні умови, що забезпечують життєдіяльність людини; психічні процеси і стани, що визначають особливість проявів поведінки людини в соціальному середовищі; наукові теорії педагогіки та психології, які пояснюють сутність соціально-психологічні умови, мотиви, що спонукають до трудової діяльності.

Студент повинен вміти: застосувати теоретичні знання до вирішення практичних проблем виробництва, соціально-професійного самовизначення; здійснювати психологічний аналіз професійної діяльності і дисципліни праці.

Типові завдання:

1. Відобразіть схематично пізнавальну діяльність особистості.
2. Опишіть розумові операції
3. Дайте детальну характеристику професійного мислення управлінського працівника.
4. Намалюйте схему формалізованої структури уяви.
5. Опишіть механізми створення образів уяви.
6. Дайте детальну характеристику професійної уяви управлінського працівника.
7. Порівняйте різні форми прояву інтуїції

8. Відобразіть схематично взаємозв'язок мислення, уяви та інтуїції. Поясніть його.

 Довідковий матеріал:

Знання засвоюються шляхом первинного і вторинного пізнання. Первинним є пізнання предметів, процесів явищ за допомогою органів чуття, коли під час взаємодії вони першими безпосередньо приймають на себе і передають у кору півкуль головного мозку інформацію про об'єкт збуджуючі їх. З цієї причини даний етап пізнання ще називають чуттєвим, наочним та безпосереднім.

Відчуттями вважають відображення в корі головного мозку особи у вигляді її власних суб'єктивних образів, названих І. П. Павловим нервовими зв'язками, інформації про окремі компоненти діючих на органи чуття подразників. Відображення дійсності у формі відчуттів - це єдиний пізнавальний канал насичення нашої пам'яті від безпосереднього зв'язку із зовнішнім і внутрішнім світом.

Закріплені і збережені у пам'яті особи в сукупності їх складників (зорових, звукових, дотикових, смакових та нюхових) цілісні суб'єктивні образи-сприйняття тих предметів, процесів і явищ, які подразнювали її органи чуття в минулому, складають її уявлення.

Вторинним пізнанням є нашаровування в пам'яті людини сутнісних параметрів на вже наявні в ній наочні параметри суб'єктивних образів, яке здійснюється в процесі наповнення останніх символічними образами. Вторинне пізнання ще називають раціональним, символічним та опосередкованим. В ньому виділяють дві стадії: мислення і уяву.

Мислення безпосереднім чином органічно пов'язане із стадіями сприйняття і уявлення. Суб'єктивні образи сприйняття і уявлень виступають в людському мозкові носіями можливостей, середовищем для зародження думки. А інструментом її зародження є слово. Словесні, тобто символічні знання, на відміну від знань чуттєвих забезпечують розуміння людиною навколишнього світу і самої себе та можливість роздумувати над зв'язками, відношеннями і закономірностями в їх перебігу. В мисленні виділяють три форми: поняття, судження і умовиводи.

В міру посилення пізнавальної діяльності у формі мислення в людині розвивається ще вища стадія пізнання - уява. Уява - це процес пізнання шляхом утворення в головному мозку людини нових суб'єктивних образів на основі уже наявних, утворених у ньому раніше, суб'єктивних образів.

На особливу увагу заслуговує наступне: якщо суб'єктивні абстрактно-наочні образи мислення мають свої відповідники в реальній діяльності, є світом наших думок про неї, нашим усвідомленням її змісту і зв'язків між її елементами, то плоди нашої уяви таких відповідників у довкіллі не мають; вони є звітом наших суб'єктивних абстрактно-наочних образів про те, чого насправді немає, що ще не існує в дійсності.

Вершиною такої діяльності є інтуїція. Одні цей феномен вважають різновидом мислення (інтуїтивного мислення), другі - різновидом уяви (інтуїтивна уява), треті - самостійною найвищою стадією вторинного пізнання, четверті - триєдинством передчуття, уяви і проникливості, третім видом пізнання і т.д. Інтуїція - це механізм несприйнятого свідомістю, заґрунтованого на здогадах, чутті, осяванні та поєднаного із перебігом уяви раптового, несподіваного, непередбачливого знаходження розв'язку якихось мислительних завдань.

? Питання для закріплення та самоконтролю:

1. Дайте визначення мислення.
2. Назвіть розумові операції за допомогою яких відбувається процес мислення.
3. Що є результатом процесу мислення?
4. Дайте визначення уяви.
5. Перерахуйте механізми створення образів уяви.
6. Які різновиди уяви є домінуючими в діяльності управлінського працівника?
7. Що таке пізнавальна діяльність?
8. Охарактеризуйте первинне пізнання?
9. Охарактеризуйте вторинне пізнання?

Перелік використаної літератури:

1. Варій М.Й. Психологія: Навчальний посібник/ Для студ. Вищ. Навч. Закладів. – К.: Центр Учбової Літератури. -2007. – 592с.
2. Варій М.Й. Психологія особистості: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.
3. Немов Р.С. Психологія. – М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС., 2002.
4. Психологія / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інш. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.

5. Цимбалюк І.М., Яницька О.Ю. Загальна психологія. Модульно-рейтинговий курс для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 304 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6: СОЦІАЛЬНІ ОБ'ЄДНАННЯ ЛЮДЕЙ ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА.

План:

1. Вивчення сутності лідерства.
2. Ознайомлення із теоріями лідерства.
3. Вивчення поняття про групи їх різновиди та характеристики.

Мета роботи: Закріпити знання про групи та їх різновиди, явище лідерства в них, розвивати лідерські якості та вміння схилити до своєї думки, виховувати товариську, згуртованість.

Студент повинен знати: наукові теорії педагогіки та психології, які пояснюють сутність соціально-психологічних проблем груп і колективів та психологічний клімат у них; типологію та стилі індивідуальної управлінської діяльності.

Студент повинен вміти: усвідомлювати закономірності міжособистісних стосунків у побуті та колективі; визначити стиль керівництва колективом; застосувати теоретичні знання до вирішення практичних проблем виробництва.

Типові завдання:

1. Вивчення сутності лідерства.
2. Ознайомлення із теоріями лідерства:
 - теорія рис,
 - ситуаційна теорія,
 - синтетична теорія.
3. теорія лідерства як функція групи.
4. Складіть модель типології лідерства, що використовується у вітчизняній психології, будується на трьох різних основах: зміст, стиль, характер діяльності лідера.
5. Складіть структурно – логічну схему за темою «Групи, їх різновиди та характеристики» та проаналізуйте її.

Довідковий матеріал:

Під лідерством розуміють один з процесів організації й управління малою соціальною групою, що сприяє досягненню групових цілей в оптимальні строки і з найбільшим ефектом. Специфіка лідерства як функції ситуації і ролі полягає в тому, що цю роль лідерові не дають, а він «бере» її сам. Лідер — той, хто в певній ситуації бере на себе більшу ніж інші відповідальність за виконання групових завдань. Відмінність лідера від інших членів групи виявляється не в наявності у нього особливих рис, а в наявності більш високого рівня впливу. Він поступово виокремлюється з групи в ситуаціях, коли група потребує організаційних спільних дій, координації внутрішньогрупових відносин, розв'язання внутрішніх та зовнішніх конфліктів. Отже, лідер — це такий член малої групи, становлення якого відбувається в результаті взаємодії членів групи для її організації при розв'язанні конкретного завдання.

Існують три основних теоретичних підходи в розумінні походження лідерства. «Теорія рис» концентрує увагу на природжених якостях лідера. Серед них було названо ініціативність, почуття гумору, контактність, ентузіазм, упевненість, красномовність, дружелюбність та ін. Згідно з «ситуативною теорією лідерства» стверджується, що в основному лідерство — це продукт ситуації. Лідер висовується на відповідну роль в умовах не тільки специфічної, а й завжди достатньо значущої для життєздатності групи ситуації. Головну роль у висуненні лідера відіграє група, саме вона чекає прояву потрібної риси від даної людини. Компромісний варіант представлений «синтетичною теорією лідерства». Згідно з цією теорією лідер розглядається як функція групи, і вивчати його слід насамперед з точки зору цілей і завдань групи, не забуваючи при цьому про структуру особистості лідерів. Лідерство досліджується як процес міжособистісних відносин у групі, а лідер — як суб'єкт керівництва цим процесом.

За визначенням Д. Джек'юса, група - це сукупність людей, що має такі ознаки:

- 1) колективне сприйняття: члени групи усвідомлюють себе як групу;
- 2) особливі потреби: індивіди об'єднуються в групу, скільки переконані, що в групі вони зможуть задовольнити певні потреби або одержати заохочення;
- 3) загальні цілі: члени групи мають спільні цілі, а також сповідують ідеї, що об'єднують їх. Досягнення цих цілей є свого роду винагородою;
- 4) взаємозалежність: члени групи взаємозалежні, оскільки кожен відчуває вплив діяльності інших на свою життєдіяльність;
- 5) соціальна організація: групу можна розглядати як соціальний осередок із властивими йому нормами, розподілом ролей, статусом і владою, а також емоційними взаєминами;

- 6) взаємодія: члени групи впливають один на одного в процесі комунікації. Вони спілкуються безпосередньо один з одним, при цьому не обов'язково розташовуючись водному місці;
- 7) зв'язок: члени групи прагнуть зберегти своє членство в групі, беруть участь у реалізації її цілей та виявляють інші форми активності;
- 8) членство: два і більше індивіди, взаємодіючи протягом деякого періоду (декілька хвилин і більше), засновують групу.

? Питання для закріплення та самоконтролю:

1. Дайте визначення поняття «лідер»?
2. Дайте визначення поняття «лідер» згідно із теоріями лідерства?
3. Охарактеризуйте теорії лідерства?
4. Що таке група?
5. Різновиди груп?
6. Методи вивчення груп і колективів?

 Перелік використаної літератури:

1. Варій М.Й. Психологія: Навчальний посібник/ Для студ. Вищ. Навч. Закладів. – К.: Центр Учбової Літератури. -2007. – 592с.
2. Лозниця В.С. Основи психології та педагогіки. – К.: КНЕУ, 2001. – 288 с.
3. Психологія / Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інш. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.
4. Савельєва В.С. Психологія управління. – К.: вид. «Професіонал», 2005. – 320 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7: ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ І ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

План:

1. Вивчення поняття спілкування, його функції
2. Ознайомлення із різновидами спілкування
3. Дослідження міжособистісних відносин, їх різновидів

Мета роботи: Закріпити знання про спілкування та його функції, ознайомитися із різновидами спілкування, розвивати культуру спілкування і мовлення, виховувати загальну культуру.

Студент повинен знати: основи міжособистісної культури спілкування; психологію спілкування і діяльності; наукові теорії психології, які пояснюють сутність, соціально-психологічні умови, мотиви спілкування; функції спілкування на локальному і інтегральному рівнях, засоби спілкування.

Студент повинен вміти: використовувати у побутовій і навчальній діяльності засоби спілкування, що сприяють досягненню міжособистісного розуміння; аргументувати, переконувати і доводити свої погляди до співрозмовників, дотримуватись культури мовлення і етикету при спілкуванні.

Типові завдання:

1. Вивчення поняття спілкування. Його функції.
2. Ознайомлення із різновидами спілкування. Наведіть приклади.
3. Ознайомлення із особливостями невербального спілкування

Довідковий матеріал:

Поняття «спілкування» вживається в психологічній літературі в різних значеннях: як обмін думками, почуттями, переживаннями, як один із різновидів людської діяльності, як специфічна соціальна форма інформаційного зв'язку.

Функції спілкування доцільно розглядати на двох рівнях: інтегральному та локальному.

На інтегральному рівні спілкування забезпечує життєдіяльність підприємства в цілому. Тут можна виділити наступні функції: регулятивну, функцію соціального контролю, функцію соціалізації, соціально-педагогічну функцію.

На локальному рівні розглядаються функції, що реалізуються у процесі конкретної взаємодії і забезпечують досягнення визначених цілей в процесі спілкування: контактну, інформаційну спонукаючу, координаційну, функцію розуміння, амотивну, функцію встановлення відносин, функцію здійснення впливу.

За особливостями знакових систем, що використовуються в спілкуванні, розрізняють такі види засобів спілкування:

Вербальні засоби – мова, пара- і екстра- лінгвістичні системи (інтонація, паузи і т.д.);

Невербальні, або експресивні засоби. До основних з них належать візуальні, аудіальні, тактильні і ольфакторні.

За характером зв'язку між людьми виділяють такі види спілкування:

- безпосереднє,
- опосередковане спілкування.

За кількістю учасників спілкування:

- міжособистісне
- рольове
- міжгрупове
- масове

? Питання для закріплення та самоконтролю:

1. Що таке спілкування?
2. Його функції?
3. Охарактеризуйте різні види спілкування?
4. Чим відрізняються спілкування від мови?
5. Які види почуттів забезпечують спілкування?
6. Засоби спілкування?
7. Яке значення має дистанція у спілкуванні?
8. Як трактувати невербальну поведінку?

Перелік використаної літератури:

1. Варій М.Й. Психологія: Навчальний посібник/ Для студ. Вищ. Навч. Закладів. – К.: Центр Учбової Літератури. -2007. – 592с.

2. Практическая психология для экономистов и менеджеров/ под ред. М.Н. Тутушкиной. – СПб.: Изд. «Дидактика-Плюс» 2002.- 352 с.
3. Філоненко М.М. Психологія спілкування. Підручник. – К.: Центр Учбової Літератури, 2008. – 224 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8: КОНФЛІКТИ В ОРГАНІЗАЦІЯХ, ПРИЧИНИ ЇХ ВИНИКНЕННЯ

План

1. Вивчення психологічного впливу
2. Ознайомлення із різновидами психологічних впливів
3. Дослідження конструктивних та неконструктивних впливів

Мета роботи: Формувати в студентів навички аналізу та конструювання психологічних впливів з використанням відповідного арсеналу комунікативних засобів; розвивати здатність оцінювати конструктивність психологічних впливів.

Студент повинен знати: наукові теорії педагогіки та психології, які пояснюють сутність соціально-психологічних проблем груп і колективів та психологічний клімат у них; причини виникнення конфліктів і способи їх уникнення; основи міжособистісної культури спілкування і взаємодії.

Студент повинен вміти: аналізувати закономірності міжособистісних стосунків у побуті та колективі; визначити механізми впливу однієї особи на іншу і на групу осіб; визначати конструктивні і деструктивні різновиди впливів.

Типові завдання:

1. Дайте відповіді на питання:
 - Поняття про конфлікт
 - Види конфліктів
 - Причини конфліктів
 - Поняття про вплив і взаємовплив
 - Характеристика видів психологічних впливів
 - Фактори впливовості особистості керівника
 - Протистояння особистості не конструктивним впливам
2. Наведіть приклади конструктивного і деструктивного варіантів таких видів психологічного впливу:
 - переконання
 - самовисування

- навіювання
- зараження
- формування прихильності
- прохання
- наказ

Довідковий матеріал:

Психологічний вплив - це вплив на психічний стан, почуття, думки і вчинки інших людей за допомогою психологічних засобів: вербальних, паралінгвістичних чи невербальних.

Ініціатор впливу - той з партнерів, що першим починає спробу впливу, застосовуючи всі з відомих (чи невідомих) способів.

Адресат впливу - той з партнерів, до якого звернена перша спроба впливу. У подальшій взаємодії ініціатива може переходити від одного партнера до іншого в спробах взаємного впливу, але всякий раз той, хто першим почав серію взаємодій, буде називатися ініціатором, а той, хто першим випробував його вплив, - адресатом.

Види психологічного впливу:

- Переконавання - свідомий, аргументований вплив на іншу людину з метою зміни її судження, відношення, чи намірів щодо певного рішення.
- Самовисування - відкрита демонстрація своєї компетентності і кваліфікації для того, щоб бути оціненим по достоїнству і завдяки цьому одержати переваги при доборі кандидатів, призначенні на посаду й ін.
- Навіювання - свідомий, неаргументований вплив на людину або групу людей, що має на меті зміну їхнього психічного стану, схильності до визначених дій.
- Зараження - передача свого стану чи відношення іншій людині чи групі людей які якимсь чином) переймають цей стан чи відношення.
- Наслідування - здатність викликати прагнення бути схожим на когось. Ця здатність може виявлятися як мимоволі, так і бути цілком свідомою. Прагнення наслідувати, копіювати чужу поведінку і образ мислення.
- Формування прихильності - формування у адресата позитивного відношення до себе.
- Прохання - звертання до адресата з закликом задовольнити якісь потреби або бажання ініціатора впливу.
- Примус - вимога виконувати розпорядження ініціатора, підкріплене відкритими погрозами (або це мається на увазі). Суб'єктивно примус

переживається: ініціатором як власний тиск, а адресатом - як тиск на нього зі сторони ініціатора або обставин ним створених.

- Деструктивна критика - висловлення принизливих чи образливих суджень про особистість людини грубий агресивний осуд, чи осміяння його справ і вчинків.
- Ігнорування - навмисна неувважність, відношенню до партнера, його висловлювань і дій. Найчастіше сприймається як ознака зневаги і однак, в деяких випадках ігнорування виступає як тактовна форма вибачення безтактності чи незручності, допущеної партнером.
- Маніпуляція - приховане від адресата спонукання його до відчуття ним певного настрою або стану, зміни відношення до чого-небудь або кого-небудь, прийняттю ним рішень і виконанню дій, необхідних для досягнення ініціатором своїх власних цілей.

Результативність впливу багато в чому визначається тим, наскільки вміло ініціатором були використані відповідні засоби - як вербальні, так і паралінгвістичні, і невербальні, наприклад, темп і ритм мови, інтонація, організація простору, погляд, зовнішність й ін.

? Питання для закріплення та самоконтролю:

1. Охарактеризуйте методи психологічного впливу.
2. Що таке вплив, взаємовплив, психологічний вплив?
3. Що ви знаєте про типологію конфліктів?
4. Поясніть вплив психологічного типу людини на розвиток конфлікту?
5. Охарактеризуйте стилі розв'язання конфлікту?
6. Як краще подолати конфліктну ситуацію?

Перелік використаної літератури:

1. Варій М.Й. Психологія особистості: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.
2. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління: Навчальний посібник. – К.: Центр Учбової Літератури, 2005. – 456 с.
3. Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дьяконов Г.В. Практикум із загальної психології / За ред.. Т.І. Пашукової. – 2-ге вид. стер. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2006. – 203 с.
4. Цимбалюк І.М., Яницька О.Ю. Загальна психологія. Модульно-рейтинговий курс для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 304 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9: РІВНІ ВЗАЄМОДІЇ В БІЗНЕСІ

План:

1. Вивчення позиції особистості у бізнесі
2. Визначення психологічних якостей успішного підприємця
3. Дослідження психології взаємодії в бізнесі

Мета роботи: Закріпити знання про психологію ринкових відносин та позиції особистості в бізнесі, розвивати властивості соціальної та психологічної взаємодії, виховувати культуру професійної діяльності

Студент повинен знати: наукові теорії педагогіки та психології, які пояснюють сутність соціально-психологічні умови, мотиви, що спонукають до трудової діяльності; психологію ринкових відносин, переговорів та управління тощо.

Студент повинен вміти: застосувати теоретичні знання до вирішення практичних проблем виробництва, соціально-професійного самовизначення; здійснювати психологічний аналіз професійної діяльності і дисципліни; здійснювати професійну діяльність на засадах етики і соціальної відповідальності.

Типові завдання:

1. Складіть структурно - логічну схему «Визначення психологічних якостей успішних бізнесменів, менеджерів, підприємців»
2. Дайте визначення етики і охарактеризуйте її роль в бізнесі.
3. Наведіть приклади діяльності менеджера та підприємця. У чому полягає схожість і в чому відмінність їх професійної діяльності?

Довідковий матеріал:

За оцінкою Американської асоціації методів управління, для успішної діяльності в бізнесі менеджери повинні мати близько тридцяти якостей, серед яких:

- ініціативність, комунікабельність, здатність до аналізу, рішучість, уміння переконувати, уміння ставити цілі й бажання працювати для їх здійснення;
- бажання й здатність нести відповідальність і приймати ризиковані рішення;
- готовність розпочинати процеси перетворень, змін, керувати ними, використовувати їх в інтересах організації або підприємства; мистецтво прийняття оперативних рішень;
- здатність зосереджуватися на теперішньому й майбутньому;
- готовність до спільного керівництва; творчий підхід до праці;
- постійне самовдосконалення, а також придатні психіка й фізична форма; уміння правильно використовувати свій час;
- готовність до мотивування себе та співробітників, доброзичливість і комунікабельність;
- твердість і рішучість у поєднанні з тактом.

Підприємництво, як економічне явище, виникає при наявності двох взаємопов'язаних обставин: організаційно-господарського новаторства та економічної свободи. Цілий ряд інших характеристик (несення ризику, прийняття рішень, володіння ресурсами, лідерство і т.п.) являються або похідними, або додатковими. Підприємництво відноситься до класу новаторської економічної діяльності. Однак це новаторство особливого роду — у комбінуванні виробничих факторів. Інакше кажучи, мова йде про створення, зміну чи розвиток організаційних структур з метою відкриття чи росту виробництва тих чи інших товарів чи послуг. Подібна зміна може приймати безліч форм — створення нового підприємства чи реорганізація старого, встановлення нових, модернізація чи ліквідація старих зв'язків і т.п. Особливу цікавість становлять дані п'ятирічного проекту по виявленню «профілю підприємця», організованого фірмою «МакБерендкомпані» при підтримці Американського агентства по міжнародному розвитку та Національного наукового фонду США. Дослідження виявило 21 особисту характеристику, яку постійно демонструють удачливі підприємці і ділові люди. Десять найбільш важливіших із цих якостей та їх індикатори приводяться нижче:

- Пошук можливостей та ініціативність (бачить та використовує нові чи незвичайні ділові можливості; діє доти, доки його примусять до, цієї дії).
- Упертість та наполегливість (готовий до неодноразових зусиль, щоб зустріти виклик чи подолати перешкоду; змінює стратегію, щоб досягти мети).

- Готовність до ризику (надає перевагу ситуації «виклику» чи ризику, але в міру; зважує ризик; застосовує дії, щоб зменшити ризик чи контролювати результати).
- Орієнтація на ефективність та якість (знаходить шляхи робити речі краще, швидше чи дешевше; намагається досягти досконалості, покращувати стандарти ефективності).
- Втягненість у робочі контакти (приймає на себе всю відповідальність; іде на особисті жертви для виконання роботи; береться за справу разом з робітниками чи замість них).
- Цілеспрямованість (ясно виражає цілі, має довгострокове бачення; постійно ставить та проектує короткострокові задачі).
- Прагнення бути інформованим (особисто збирає інформацію про клієнтів, постачальників, конкурентів; використовує в цих цілях особисті й ділові контакти для своєї інформованості).
- Систематичне планування й спостереження (планує, розбиває великі задачі на підзадачі; слідкує за фінансовими показниками та використовує їх при прийнятті рішень; розробляє чи використовує процедури спостереження за виконанням роботи).
- Здатність переконувати та встановлювати зв'язки (використовує обережні стратегії для впливу й переконання людей, а також ділові та особисті контакти як засіб досягнення своїх цілей).
- Незалежність та самовпевненість (намагається бути незалежним від правил та контролю інших людей; покладається лише на себе; вірить у свою здатність виконувати складні задачі).

? Питання для закріплення та самоконтролю:

1. Які виділяють глобальні позиції особистості у виробничій сфері ринкових відносин?
2. Охарактеризуйте соціально – психологічну взаємодію?
3. Охарактеризуйте психологічну взаємодію?
4. Порівняйте конкурентні та партнерські відносини?

Перелік використаної літератури:

1. Психологія/Ю.Л. Трофімов, В.В. Рибалка, П.А. Гончарук та інш. – К.:Либідь, 2001. – 560 с.
2. Цимбалюк І.М., Яницька О.Ю. Загальна психологія. Модульно-рейтинговий курс для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 304 с.

3. Дубовик С.Г., Щербак О.Г., Кононенко Р.М., Несветова С.В. Основи психології та педагогіки: Навчальний наочний посібник. – Суми: СНАУ. — 2008.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що ми називаємо індивідуальним розвитком?

- 1) Кількісні та якісні зміни організму, що проходять у процесі життя людини, як соціальної істоти.
- 2) Становлення людини як соціальної істоти, яке проходить у результаті розвитку і виховання.
- 3) Кількісні зміни організму.
- 4) Цілеспрямований процес формування у людей необхідних поглядів і якостей.

2. У якій залежності перебуває суспільний, природний, історичний і онтогенетичний розвиток людини?

- 1) Зумовлений спадковістю.
- 2) Все детерміновано соціальним фактором.
- 3) Поза всякою залежністю.
- 4) Все взаємообумовлене.

3. Освіта – це

- 1) активна пізнавальна діяльність у процесі якої студенти під керівництвом викладача опановують знаннями, удосконалюють уміння і навички, розвивають свої пізнавальні сили і здібності, формують світогляд;
- 2) процес і результат засвоєння систематизованих знань, умінь та навичок, оволодіння способами пізнавальної діяльності і флотування системи поглядів і переконань особистості, становлення її громадської позиції;
- 3) сукупність суспільних інститутів, які формують моральні норми, цінності, соціально-культурний досвід і передають їх підростаючому поколінню;
- 4) складова навчання, набуття знань під час самостійної роботи, шлях до поглиблення, розширення й міцнішого засвоєння знань.

4. Темперамент - це:

- 1) індивідуально - психологічні особливості особистості, які проявляються в її руховій активності;
- 2) швидкість і енергія перебігу психічних пізнавальних процесів;
- 3) особливості настрою людини;
- 4) своєрідність динаміки психічної діяльності людини.

5. Яке з поданих нижче визначень мислення є повним і правильним:

- 1) процес створення уявлень про предмети і явище об'єктивної дійсності;
- 2) процес відображення предметів і явищ об'єктивної дійсності в їх зв'язках;

- 3) опосередковане відображення дійсності, що полягає в розкритті істотних зв'язків і відношень, які існують між предметами і явищами об'єктивного світу;
- 4) опосередковане і узагальнене пізнання дійсності, що виявляється в розкритті предметів і явищ в їх істотних зв'язках і відношеннях.

6. Особистість - це:

- 1) соціальний індивід;
- 2) людина, соціальний індивід, що поєднує в собі риси загальнолюдського, суспільно - значущого та індивідуально-неповторного;
- 3) це людина як представник роду людського;
- 4) це стійка структура індивідуальних рис;

7. Основні підструктури особистості - це:

- 1) біологічна і соціальна;
- 2) соціальна і психологічна;
- 3) біологічна, психологічна, соціальна;
- 4) біологічна, психологічна, соціальна, спрямованість особистості.

8. Яке з наведених визначень пам'яті є найбільш повним і правильним:

- 1) це збереження раніше набутих вражень;
- 2) це психічний процес використання раніше набутого досвіду в практичній діяльності;
- 3) це заснована на відчуттях і сприйманнях здатність людини збагачувати свій досвід;
- 4) це здатність нервової системи набувати, зберігати і відтворювати досвід.

9. Форми мислення - це:

- 1) аналіз, синтез, порівняння;
- 2) поняття, судження, умовисновки;
- 3) аналіз, абстрагування, класифікація;
- 4) поняття, узагальнення, класифікація.

10. Зміна параметрів чутливості аналізаторів, пристосування їх до подразника.

- 1) абсолютний поріг відчуття
- 2) адаптація
- 3) поріг розрішення
- 4) синестезія

11. Максимальне поєднання психічних параметрів двох чи кількох людей

- 1) згуртованість
- 2) сумісність
- 3) міжособистісні відносини
- 4) спілкування

12. Індивідуально-типологічна характеристика людини, зумовлена типом нервової системи

- 1) характер
- 2) поведінка
- 3) темперамент
- 4) індивідуальність

13. Становище особистості або групи, щодо інших людей чи груп у суспільстві

- 1) статус
- 2) повага
- 3) авторитет
- 4) харизма

14. Сформована і автоматично здійснювана дія, яка не потребує для виконання свідомого контролю і спеціальних вольових зусиль

- 1) знання
- 2) уміння
- 3) навичка
- 4) дія

15. Утворення з декількох суджень нового судження

- 1) розуміння
- 2) асоціація
- 3) поняття
- 4) умовивід

16. Природні особливості людини, які є передумовою для розвитку індивіда

- 1) мотиви
- 2) потреби
- 3) здібності
- 4) задатки

17. Процес переходу від внутрішньої, психічної діяльності до зовнішньої, предметної

- 1) асиміляція
- 2) екстеріоризація
- 3) інтеріоризація
- 4) дисиміляція

18. Нужда, в якій виявляється залежність людини від певних умов, необхідних їй для життя та діяльності

- 1) потяг
- 2) активність

- 3) мотив
- 4) потреба

19. Чуттєве пізнання - це:

- 1) відчуття, сприймання
- 2) мислення, уява
- 3) уява, пам'ять
- 4) воля, почуття

20. Діяльність це:

- 1) свідома внутрішня активність людини, спрямована на задоволення потреб
- 2) зовнішня активність людини, регульована свідомою метою
- 3) активність людини регульована свідомою метою і спрямована на задоволення її потреб
- 4) сукупність дій людини

21. Яке з формулювань найповніше і найточніше відображає основну мету виховання?

- 1) виховання громадянина
- 2) виховання трудівника
- 3) виховання громадського діяча
- 4) виховання всебічно розвинутої особистості

22. Уява - це:

- 1) уявлення об'єктів людини на основі попереднього досвіду
- 2) сукупність уявлень про навколишню діяльність
- 3) процес створення людиною на основі її попереднього досвіду образів об'єктів, яких вона безпосередньо не сприймає і не сприймала.
- 4) процес створення нових образів на основі раніше сприйнятих об'єктів і явищ.

23.

24. Що таке свідомість?

- 1) активна діяльність центральної нервової системи
- 2) автоматичне виконання і регуляція доцільних дій
- 3) специфічна людська форма відображення і духовного освоєння дійсності, вища інтегруюча форма психіки людини.
- 4) особлива форма психічної діяльності, орієнтована на відображення і перетворення дійсності.

**Несвєтова Світлана Владиславівна
Щербак Оксана Григорівна**

Психологія і педагогіка

Робочий зошит

**Редакційно-видавничий відділ Сумського національного аграрного
університету, м. Суми, вул. Кірова 160.**

Підписано до друку: січень 2011 р. Формат А5:Гарнітура TimesNewRoman

Тираж: 100 примірників Замовлення _____ Ум. друк. арк. 1.7
